

## ט. בענין ההידור לקדש הלבנה במוצאי שבת בדווקא

סעיף ג', שו"ע: אין מברכין על הירח אלא במוצאי שבת כשהוא מבושם ובגדיו נאים וכו'. ומקורו במסכת סופרים (פרק כ' הלכה א'), והטעם כדי<sup>64</sup> להקביל פני השכינה דרך כבוד ובשמחת לבב, ועוד טעמים<sup>65</sup> נאמרו על הענין וההידור לקדש הלבנה במוצאי שבת דווקא, ובמגן אברהם<sup>66</sup> (סק"ב) מביא בשם ספר מגיד מישרים (גילויים מהמלאך לבית יוסף, שיר השירים) "וסימן זה יהיה בידך, בחודש שתברכו ברכת הלבנה במוצאי שבת, תמצאו הצלחה, וכשתתכסה ותתעלם ולא תוכלו לברך, אותו החודש לא יהיה מוצלח, ודוק ותשכח", עכ"ל.

ואכן מצינו מובא בשם כמה מגדולי ישראל<sup>67</sup> שהקפידו מאד לקדש הלבנה במוצאי שבת בדווקא, והמתינו<sup>68</sup> לשם כך אפילו עד לאחר י' וי"א לחודש (בקץ, ובמקומות שאין חשש שמא לא תיראה הלבנה יותר משניים ושלושה ימים), ועשו<sup>69</sup> ככל שביכולתם שיהיה בציבור וברוב עם, אך גם אם לא עלה בידם, העדיפו לקדשה במוצאי שבת אפילו<sup>70</sup> ביחיד, וחלקם<sup>71</sup> כתבו

<sup>64</sup> . לשון הלבוש הכא סעי' ב'.

<sup>65</sup> . בשו"ת הרדב"ז (ח"ד א' ר"ג) "במוצ"ש שאנו מלווין את המלכה בהבדלה אז ראוי לקבל פני שכינה, משום דאזלא לה נפש יתירה, וראוי להקביל פניה ליתובי דעתה ולפייסה, ובפרי עץ חיים (שער י"ט פרק ג') "שאז (במוצ"ש) נחרב הבית והלכה השכינה בגלות, לכן אנו אומרים שעתידים להתחדש כמותה, וביום שנחרב אנו מבשרים חידוש ישראל והשכינה" (הו"ד בכה"ח סקכ"א), ובס' נפש חיה (בסי' זה) מביא את דברי המדרש רבה (בראשית פ"ט) שמיעוט הלבנה אירע במוצ"ש, לכן מתפללים על זה בשעת מיעוטה, וכן הוא בצפנת פענח על הרמב"ם (פ"י מהל' ברכות ה"ז), ועוד מובא באסיפת זקנים על קדשים (בס' דקה מן הדקה סי' מ"ב) כי במוצ"ש מלוה מלכה הוא זמנו של דוד המלך ע"ה, וברכת הלבנה עניינה התחדשות מלכותו, עיין שם, ולכן מהדרין לקדש הלבנה במוצאי שבועות (פמ"ג א"א סק"ב, דזה כוונת הרמ"ע מפאנו סי' ע"ח), ואפילו אלו המקפידין על מוצ"ש, כי גם ישנו הטעם שמבוסס ובגדיו נאים, וגם כי שבועות הילולא דדוד המלך ע"ה, ואומרים בברכת הלבנה דוד מלך ישראל חי וקיים (אמנם בארץ ישראל שאין יום טוב שני פעמים שעדיין אינו יום השביעי להמולד, וכל שכן ברוב הפעמים אין עדיין ז' שלמים, ובס' ברכת יעקב (להגר"י בלוי זצ"ל פל"ד הערה א') ששמע שיש קהילות שמקדשין הלבנה במוצאי שבועות גם אם אין ז' מהמולד, מפני שהוא יום פטירת דוד המלך ע"ה).

<sup>66</sup> . הו"ד בבה"ט סק"ב ומשנ"ב סק"ד.

<sup>67</sup> . בפע"ח (שם) הרח"ו הקפיד לברכה במוצ"ש דווקא, וע"ע במראי מקומות דלהלן הערה 71, ובשו"ת רבי עקיבא יוסף שלזינגר (ח"ב סי' רע"ו) שמאז שעלה לארץ ישראל (משנת תר"ל עד שנת תרע"ה) בחסדי ה' מעולם לא החסיר מלקדש הלבנה במוצאי שבת, וזאת למרות שהקפיד על ז' שלמים, עיין שם.

<sup>68</sup> . שו"ת רבי עקיבא יוסף שלזינגר (שם), דדברי הרמ"א נאמרו בחוץ לארץ במקום שעלולה הלבנה להתכסות למשך שניים ושלושה ימים ויותר, וזה אין מצוי כלל בארץ ישראל, ובחוץ לארץ - הכל לפי הענין, עיין משמרת שלום (פלי"א אות ה') דבמקום שיש חשש לימים מעוננים ברצף זמן רב, מיד במילוי ז' שלמים יקיימנה, ולא ימתין למוצ"ש שמא יחמיץ המצוה, ובערוה"ש (סעי' ז' וי"ג) שבמחוזותיו בחודשי החורף אין להמתין אף לא לז' שלמים ולא למוצ"ש, אלא יקדש מיד בגמר ג' ימים מהמולד.

<sup>69</sup> . עיין שו"ת רבי עקיבא יוסף שלזינגר שם.

<sup>70</sup> . אשל אברהם בוטשאטש (הכא), וכן הוא בדעת תורה הכא בשם כתבי דעת קדושים (מבוטשאטש) שעדיף לקדשה ביחיד במוצ"ש מלקדשה בימות החול בציבור, ובשעה"צ (סק"כ) ס"ל שמעלת ציבור עדיף ממעלת מוצ"ש דאינו אלא למצוה מן המובחר (וע"ע אות כ"ג די"א שדי בשלושה כדי שיהיה 'ציבור').

<sup>71</sup> . לבוש (סעי' ד') ב"ח וט"ז סק"ג (וצ"ע על הביה"ל (ד"ה במוצאי) ומשנ"ב (סק"כ) שלמד בב"ח שאין להמתין כלל על מוצ"ש אלא לקדש מיד בגמר ג' ימים, ובהגר"א והב"ח מפורש להמתין על מוצ"ש, וכן מביא הט"ז שם, והנה בשו"ת הב"ח (סי' פ') מפורש שמקדשין לאחר ג' ימים ואין ממתניין למוצ"ש, וכפי שלמד המשנ"ב, וכנראה שיש להניח בדברי הב"ח 'פסיק' לאחר התיבות 'ולקדש אותה במוצ"ש', ולא לפני כן, ודו"ק), א"ר סק"ד, וכן הוא במג"א (סק"ג) ובסידור הרב וביושועות יעקב ודרך

להעדיף מוצאי שבת על פני המתנת שבעה ימים מהמולד, ובודאי שאם מוצאי שבת כבר ביום<sup>72</sup> השביעי מהמולד אפילו אינו 'שבעה מעת לעת', לא דחוהו.

אך מאידך רבים<sup>73</sup> מגדולי ישראל לא הקפידו לקדשה במוצאי שבת דווקא, אלא העדיפו לקיים 'זריזין מקדימין למצוות', ותיכף לאחר<sup>74</sup> ג' ימים או ז' ימים מהמולד, קידשו הלבנה, ואת דברי המגיד מישרים פירשוהו<sup>75</sup> שכוונתו לאומרה להבית יוסף, ולא כהוראה לרבים, ולאחרים אינו סימן המוכיח, ועל זה נאמר (דברי הימים א' כ"ח ט') וכל הלבבות דורש ה'.

החיים, וכן נהג אא"ז זצ"ל, ובמשנ"ב (סק"כ) למצוה מן המובחר, וחלקם הדגישו בדבריהם שמכל מקום אין לוותר על מעלת ברוב עם מפני מעלת מוצ"ש.

<sup>72</sup> . משמרת שלום (פלי"א אות ג'), ובשו"ת יחו"ד (ח"ב סי' כ"ד) מביא רשימה של פוסקים שאם חסר כמה שעות לז' מעלי"ע יקדשו הלבנה במוצ"ש, וע"ע להלן הערה 228 בשם עוד גדולי ישראל שא"צ ז' מעלי"ע שלימים, גם כשמקדש בימות החול, ומאידך בס' ברכת הבית (שער מ"ח סעי' א') כותב שעפ"י האריז"ל יש להמתין ז' שלימים מיום המולד ואין לקדשה קודם לכן אפילו במוצאי שבת, וראה עוד להלן הערה 228 שכן נהג החת"ס זי"ע, ובברכי יוסף (סק"ד) שכי"ה עפ"י הר"י גיקטיליה (דלהלן אות כ"ה) שאף במוצ"ש כל שאין ז' שלימים ממש ימתין עד למחר, וכן הוא במחזור דברי יואל, ובס' זכור לאברהם (מנהגי הגה"צ מוהר"א מתו"א זצ"ל פ"ל אות א') שלא קידשו במוצ"ש כל שלא היה ז' שלימים ממש מעת לעת, ועי"ש עוד שבחורף (גם באר"י) היה מקדש הלבנה מיד בגמר ז' שלימים ולא המתין על מוצ"ש, ורק אם היה ז' שלימים בליל שישי היה ממתין למוצ"ש אם היה נראה שלא יהיה מעונן, ובימות הקיץ המתין תמיד למוצ"ש אם היה תוך י"א לחודש (וכרמ"א).

<sup>73</sup> . רבינו מנוח (על הרמב"ם פ"י מהלכות ברכות הי"ז) וכן במעשה רב (אות קנ"ט) אין מחמיצין המצוה, ותיכף אחר ג' ימים מקדשין, ואין ממתנין למוצ"ש, פמ"ג (מ"ז סק"ג) שכן נהג, ובפרט בימות החורף, וכן במנהגי קאמרנא (בעל היכל הברכה) לא הקפיד על מוצ"ש דווקא, אלא קידשה תיכף לאחר ג' ימים (וע"ע בשמו להלן הערה 232), ארחות רבינו (ח"א עמ' קע"ז וח"ג עמ' רנ"ה) שכן נהגו החזו"א (וע"ע להלן הערה 234 בשמו) והגר"י קניבסקי זצ"ל, וכן מובא (הלכות חג בחג ר"ח פ"יג הערה 60) בשם הגר"י מבריסק והגר"ש אלישיב זצ"ל, ובלוח א"י שכן מנהג רוב האשכנזים, ובתשובות והנהגות (ח"ב סי' ר"ח) שמוהר"א מבבל ז"ל לא חשש לקדש הלבנה במוצ"ש בדווקא, אבל המתין לפחות עד עשירי לחודש כדי שתהיה הלבנה גדולה ואורה חזק ונראה, ועיין שו"ת דברי ישראל ח"ג סי' קס"ה, שו"ת ציץ אליעזר ח"א סי' ע"ז.

<sup>74</sup> . כל אחד לפי מנהגו, עיין להלן אות כ"ה, ובסידור יעב"ץ (דיני ברכת הלבנה אות ב') מביא שאביו (החכם צבי) זצ"ל אם היה מוצ"ש בין ג' לז' ימים מהמולד היה ממתין למוצ"ש, אך אם היה מוצ"ש לאחר ז' מהמולד, קידש הלבנה מיד בתוך ג' ימים מהמולד, וכן הוא נהג.

<sup>75</sup> . נימוקי או"ח (הכא, סק"א), ומוכיח זאת גם מלשון שאמר המגיד לבית יוסף 'דוק ותשכח', משמע דלאחרים אינו סימן המוכיח, ועוד כ' שם שיתכן שהמגיד ס"ל שצריכים לקדשה במוצ"ש מג' ימים מהמולד ואילך, משא"כ לדידן שמקפידין על ז' ימים ועד י"א יום (וכדברי הרמ"א), ובימים מועטים שאין נראית הלבנה (ובפרט בחו"ל) אין בזה משום סימן לא טוב.